

A brazil válság politikai és gazdasági háttere

2017. június 19.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Vezetői összefoglaló

Brazília 2013 közepe óta komplex válságot él meg. Az egymással szorosan összefüggő gazdasági, politikai és társadalmi problémák együttesen gátolják a dél-amerikai ország fejlődését. Elemzésünkben a jelenleg is zajló, korrupciós ügyleteket feltáró nyomozás részleteit és politikai hatásait, valamint a Brazíliát az elmúlt néhány évben jellemző gazdasági helyzetet mutatjuk be. 2014-től kezdődően nem csak a gazdasági problémák növekedtek, hanem azon politikusok és vezető üzletemberek száma is, akik érintetté váltak az évtized botrányában (az úgynevezett Petrolão-ban), amely az állami olajvállalat, a Petroleo Brasileiro SA (Petrobras) alvállalkozói szerződéseit érinti. A szövetségi rendőrség által indított „Kocsimosó-művelet” (Operação Lava Jato) a mai napig egymás után tárja fel az olyan eseteket, amelyekben a Petrobras alvállalkozói és beszállítói megvesztegették a cég (közép)vezetőit, túlárazott szerződések megkötése céljából. A botrány jelentősen megtépázta az olajvállalatot, amely piaci értékének körülbelül 10%-át veszítette el. A legfrissebb fejlemények szerint pedig az állami fejlesztési bank, a BNDES is érintett a vesztegetési ügyekben, ahogyan a jelenlegi elnök, Michel Temer és két elődje, Dilma Rousseff és Lula da Silva is.

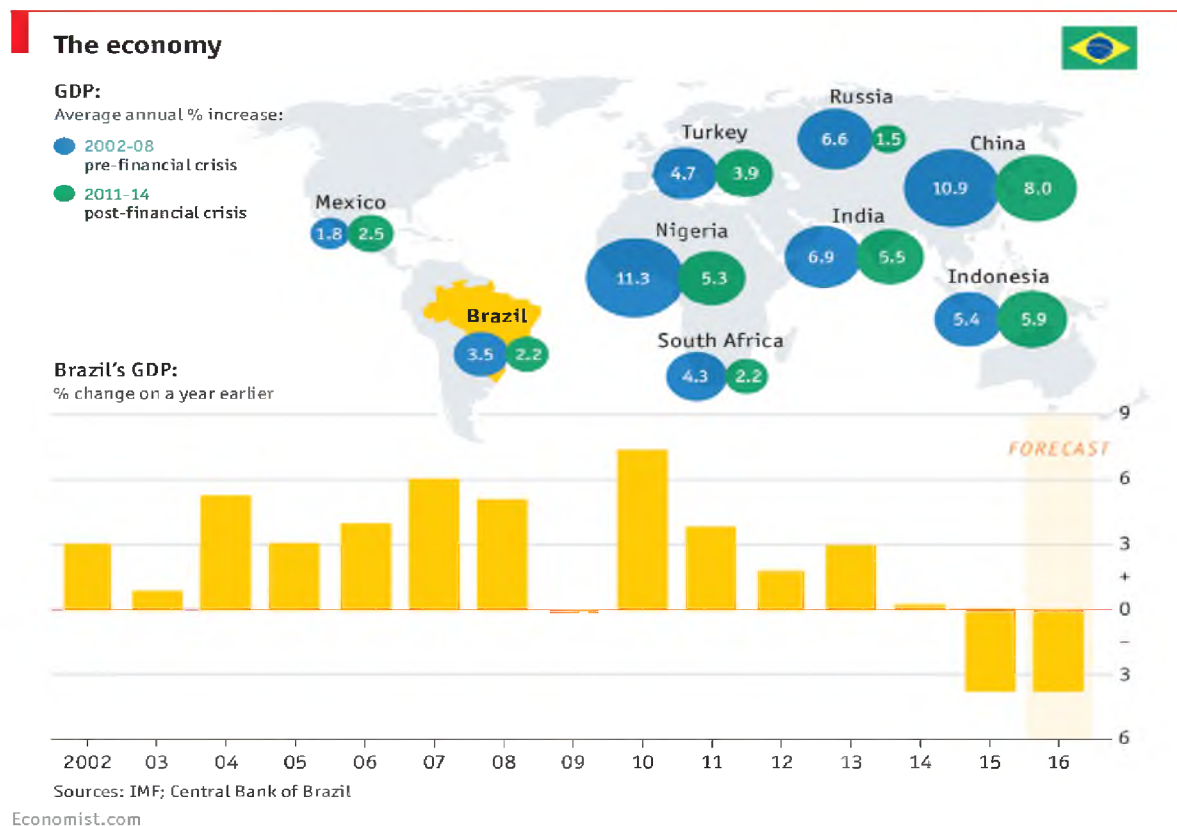
Annak ellenére, hogy Temer hivatalba lépése megnyugtatta a piacokat, a szükségesnek ítélt reformok elé akadályt gördítenek a korrupciós nyomozás fejleményei. Egyelőre úgy tűnik, hogy Brazília egy ördögi körbe szorult. Több szakértő úgy véli, hogy nem csak a politikai, hanem a gazdasági elit megújulása is szükséges lenne ahhoz, hogy valódi változás történjen a "jövő országának" nevezett Brazíliában. Rövid távon számos olyan tényezőre lehet számítani, ami segítheti a gazdasági folyamatok javulását, ilyen például az alacsony infláció, a lazább monetáris politika, a javuló külkereskedelmi cserearányok, az alacsony pénzügyi kockázatok, valamint a Temer-adminisztráció által megkezdett – igaz jelenleg akadozó – reformfolyamat. Politikailag további bizonytalanságot szülhet, hogy a jövő októberben kezdődő elnökválasztások eddigi jelöltjei közül többen is érintettek a vesztegetési botrányokban.

Tartalom

Vezetői összefoglaló	2
1. Előzmények: a politikai válság gyökerei.....	3
1.1. Gazdasági okok	3
1.2. Korrupciós botrány	5
2. A Temer-kormány politikai és gazdasági kihívásai	7
2.1. Gazdasági reformcsomag	7
2.2. Végtelen történet: egyre szövevényesebb a korrupciós botrány.....	9
3. Jövőbeli kilátások	11
3.1. Gazdasági következmények.....	11
3.2. Merre tovább a politikában?	14

1. ELŐZMÉNYEK: A POLITIKAI VÁLSÁG GYÖKEREI

Brazília 2013 óta **komplex válsággal** néz szembe, amelynek politikai, gazdasági és társadalmi okai nehezen választhatóak szét egymástól.

1. ábra: Brazília gazdasági növekedésének összehasonlítása más feltörekvő gazdaságok mutatóival
(Forrás: The Economist, 2016. 04. 18.)

1.1. Gazdasági okok

2013 júniusában az addig Latin-Amerika legbékésebb népének tartott, a társadalmi megmozdulásokat csak a történelemkönyvekből ismerő brazilok kisebb, ám annál erőszakosabb **tüntetésekbe kezdtek** országszerte, kihasználva, hogy az akkor kezdődő labdarúgó Konföderációs Kupa mérkőzéseinek köszönhetően a világ kiemelt figyelmet szentelt a házigazda Brazíliának.¹ A tüntetések közvetlen kiváltó oka a tömegközlekedési jegyárak ismételt megemelése volt, azonban a közelégedetlenség egyértelmű **okai a korábbi évekhez képest kedvezőtlenebb gazdasági mutatók, a közlekedési infrastruktúra fejletlensége, valamint a továbbra sem javuló közbiztonsági és oktatási színvonal voltak.** Az utcára vonult, többségében fiatal tüntetők úgy érezték, hogy a hatályos jogszabályok nem a társadalom, hanem a jogalkotók érdekeit szolgálják, ami csak tovább szélesíti a társadalmi és jövedelmi szakadékot az országban. Az úgynevezett „**megarendezvényekkel**” (a 2013. évi Konföderációs Kupa, a 2014. évi FIFA Labdarúgó-világbajnokság és a 2016. évi Rio de Janeiró-i nyári olimpiai játékok) járó óriásberuházások is erős ellenérzést váltottak ki a brazilok többségéből: nem csupán az azokra fordított összegek, hanem a velük járó kilakoltatások és kisajátítások miatt is.

¹ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2013/06/17/a_balkani_tuntetesek_mar_braziliat_is_elertek/#.Vx37InoZZal

A tüntetések több hónapon keresztül folytatódtak, eközben a **gazdasági helyzet egyre romlott**. Ahogyan azt a The Economist-tól átvett 1. sz. ábra² is mutatja, Brazília 2010-ben még rekordszintű, 7,5%-os GDP-növekedést ért el, ami azonban 2010 óta folyamatosan csökkent, így a dél-amerikai ország 2015-re közel 4%-os visszaesést könyvelhetett el. A brazil gazdaság bővülését 2004-től a belső kereslet hajtotta, a 2009-es válságig 6 millió új munkahely jött létre, és 40 millió ember emelkedett ki a szegénységből, az ehhez szükséges anyagi forrásokat pedig a kormány a növekvő adóbevételekből tudta fedezni. Így a 2008-as globális pénzügyi válság Brazíliát viszonylag kedvező gazdasági helyzetben érte, és az ország az exportbevételek visszaesését a belgazdaságra támaszkodva kompenzálta. Ugyanakkor 2011 második felében a globális gazdasági helyzet következtében a dél-amerikai állam ismét növekedési akadályokba ütközött, ugyanakkor a korábbi gazdaság- és társadalmpolitikai irányokat inkább megerősítették, mintsem felfüggesztették volna. Az állam meghatározó gazdasági szerepe is növelte az inflációs nyomást, csökkentve az innovációra való hajlandóságot, így rontva a nemzetközi versenyképességet.³ Emiatt Brazília továbbra sem tud(ott) előre lépni, s az adott nemzetközi környezetben egyre nehezebben volt képes helytállni. Szakértők szerint Brazíliának négy fontos területen, az infrastruktúrában, az oktatás-kutatás-fejlesztés terén, a termelékenység növelésében és az exportszektorban kellene jelentős befektetéseket eszközölnie annak érdekében, hogy a fejlesztési célkitűzések és az ország jövőbeli versenyképessége ne kerüljön veszélybe. Továbbá számos kritika éri az egészségüggyel, a közbiztonsággal és az adózással kapcsolatos állami politikákat, amely szintén növeli a társadalmi elégedetlenséget.⁴

A gazdasági problémák **2014-re** az egy főre jutó GDP esését eredményezték, épp abban az évben, amikor **Dilma Rousseff elnök (Munkáspárt, Partido dos Trabalhadores - PP) az újráválasztásért indult**. Ennek kapcsán később bebizonyosodott, hogy Rousseff és kormánya manipulálta a költségvetésről szóló statisztikákat, amelyek romlásáért a világgazdasági tényezők mellett nagyrészt a kormány gazdaságpolitikája volt okolható. Például jelentős bevételkieséshez vezetett, hogy adófizetés alóli mentességet kapott több kiemelt iparág is. Dilma végül megnyerte a 2014. évi elnökválasztást, és a piacokat és a nemzetközi elemzőket megnyugtató személyt, Joaquim Levy-t választotta új gazdasági miniszterévé, aki azonban a hazai üzleti szféra körében pánikot keltett, ugyanis inflációcsökkentési programja elkerülhetetlen recessziót vetített előre, ami az egyes iparágak kiemelt helyzetének megszüntetését is jelentette volna. Levynek így hamarosan távoznia kellett a posztjáról, helyét Nelson Barbosa korábbi tervezési miniszter vette át. 2015-ben az államháztartás végül több mint 10%-os deficitet könyvelhetett el, amely egyrészt a recesszió, másrészt a magas kamatlábak eredménye volt: a jegybank által megállapított rövid távú Selic (Special System for Settlement and Custody – Különleges kiegyenlítési és letéti rendszer) referencia-kamatláb regionális szinten is magasnak számított, még 2015 elején is 14,25%-os szinten állt.⁵

A 2014-es gyenge növekedést 2015-ben és 2016-ban már jelentős gazdasági visszaesés követte, egyrészt a világpiacon nyersanyagárak csökkenése, másrészt a rég várt reformok elmaradása miatt. A gazdasági és politikai feltételek pedig mind a fogyasztók, mind a befektetők bizalmát megingatták.

² <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2016/04/economic-backgrounder?zid=305&ah=417bd5664dc76da5d98af4f7a640fd8a>

³ <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2013/10/10/brics-leszakadoban-brazilia/#.Vx4IB3oZZal>

⁴ <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2013/11/16/brazilia-2014-nem-csak-a-focivebe-a-tet/#.Vx4ILXoZZal>

⁵ <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2016/04/28/hogyan-tovabb-brazilia/#.VYlPXuQZZal>

A szabályozott árak újraértékelése és a valuta gyengülése pedig az infláció megugrásához vezettek, még a szigorú monetáris politika és a magas alapkamat ellenére is. Az árszínvonal emelkedése 2015 decemberében érte el csúcspontját 10,7%-os szinttel, míg éves szinten 7,9%-os átlagos inflációt regisztráltak, szemben a 4,5±2%-os jegybank célkitűzéssel.⁶

1.2. Korrupciós botrány

2014-től kezdődően nem csak az infláció kúszott egyre feljebb, hanem azon politikusok és vezető üzletemberek száma is,⁷ akik érintetteké váltak az **évtized botrányában** (az úgynevezett **Petrofő**ban), amely az állami olajvállalat, a Petroleo Brasileiro SA (Petrobras) alvállalkozói szerződéseit érinti. A szövetségi rendőrség által indított „Kocsimosó-művelet” (Operação Lava Jato)⁸ egymás után tárta fel az olyan eseteket, amelyekben a Petrobras alvállalkozói és beszállítói megvesztegették a cég (közép)vezetőit, túlárazott szerződések megkötése céljából. A hatóságok szerint a nyomozás során vizsgált „hálózat”⁹ közel 4 milliárd dollár értékű összeghez jutott illegális módszereken keresztül,¹⁰ igaz, az ügy folyamatos felgöngyölítése során feltárt újabb és újabb esetek miatt egyelőre nem lehet pontos összegről beszélni. Korábbi rendőrségi becslések szerint a Petrobras-zal szerződésben álló cégek körülbelül 800 millió dollár értékű kenőpénzt adhattak csak a politikusoknak, akiknek jelentős hányada a jelenleg is kormányzó Munkáspárthoz köthető.¹¹ A hatóság feltételezése szerint a kenőpénzek offshore bankszámlákra és – főként Miami-ban megvalósult – ingatlanbefektetésekbe vándoroltak.¹² A rendőrség nyomozása feltárta azt is, hogy egyes politikusokat nem csupán a Petrobras, hanem az Egészségügyi Minisztérium és a Caixa Econômica Federal (CEF – Állami Takarékpénztár) által megkötött túlárazott szerződéseken „nyert” összegekből is megvesztegették.

Rousseff azonban a botrány kirobbanása ellenére is meg tudta nyerni a 2014. októberi elnökválasztást, igaz szoros küzdelem árán. Második mandátumát 2015. január 1-jén kezdte meg, népszerűsége azonban fokozatosan csökkent, mivel a lakosság igen jelentős része gondolta úgy, hogy Rousseff - bár tagadta -, mégis tudott a vesztegetésekről, hiszen azok jelentős része arra az időszakra tehető, amikor Rousseff energiaügyi miniszterként tagja volt a Petrobras igazgatótanácsának.¹³ Ennek egyik legfőbb bizonyítéka az a szerződés volt, amelyet Rousseff még a Petrobras vezető tanácsának fejeként hagyott jóvá 2006-ban: az állami olajvállalat akkor megvásárolta egy belga cég 50%-os tulajdonjogát egy texasi olajfinomítóban összesen 190 millió dollár értékben, továbbá egy 170 millió dollár értékű olajkészletet, amelyekhez a belga cég egy évvel korábban összesen 43 millió dollárért jutott hozzá. Rousseff azzal védekezett, hogy az akkor elé terjesztett vezetői összefoglaló nem volt elég részletes, így a fontos információk ismerete nélkül hozta meg döntését 2006-ban.¹⁴

⁶ <http://www.worldbank.org/en/country/brazil/overview> és http://databank.worldbank.org/data/Views/Reports/ReportWidgetCustom.aspx?Report_Name=CountryProfile&Id=b450fd57&tbar=y&dd=y&inf=n&m=n&country=BRA

⁷ <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-29097734>

⁸ A vizsgálat ténylegesen egy autómóseről indult és a szálak az állami olajtársaság, a Petrobras vezetőihez vezettek, ahol kiterjedt korrupciós hálózatot lepleztek le: igen jövedelmező állami megrendelésekért cserébe kenőpénzt vettek fel politikusok. A hírek szerint a Munkáspárt és más politikai pártok választási kampányát is ezekből finanszírozták.

⁹ <http://www.coha.org/understanding-the-petrobras-scandal/>

¹⁰ <https://www.stratfor.com/analysis/petrobras-scandal-hampers-brazil>

¹¹ <https://www.aei.org/publication/can-brazil-overcome-economic-malaise-and-scandal/>

¹² <http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2015/04/05/heres-how-the-petrobras-scandal-is-helping-destroy-brazils-job-market/>

¹³ <https://www.aei.org/publication/can-brazil-overcome-economic-malaise-and-scandal/>

¹⁴ <http://www.economist.com/blogs/americasview/2014/03/dilma-and-petrobras>

Bár népszerűsége a Petrobras-botrány miatt csökkent történelmi mélységekbe, a **Dilma ellen indított, bíróságon kívüli alkotmányos vádemelési eljárás (impeachment) alapját végül nem az állami olajvállalatot övező korrupciós ügyek szolgáltatták.** Egy 2015. évi számvevőszéki vizsgálat derített fényt arra, hogy a Rousseff-adminisztráció állami banki forrásokat használt fel a költségvetési hiány fedezésére (Brazíliában ugyanis jogszabály rendelkezik arról, hogy az állam nem költhet többet a bevételeinél). Az elnök azzal védekezett, hogy elődjei közül többen folyamodtak ahhoz a speciálisan brazil „formalitáshoz”, az úgynevezett „**pedalada fiscalhoz**”,¹⁵ amely a költségek következő költségvetési időszakra való átgörgetését, a tranzakciók könyvelésének késleltetését jelenti, ami a jelenlegi esetben kiegészült azzal is, hogy a hiányt állami bankokkal finanszíroztatták. Ezt általában nem veszik büncselekménynek Brazíliában, a Rousseff körül kialakult kényes helyzetben azonban jó indokot szolgáltatott az impeachment-eljárás¹⁶ megindítására a törvényhozás alsóházában. A procedúrát Dilma alelnöke, Michel Temer folytatta le, akit emiatt az elnökhöz hű politikai és társadalmi bázis azonnal árulónak titulált.

Az eljárás 2015 decemberében indult, amikor a brazil **törvényhozás alsóházának akkori elnöke, Eduardo Cunha** – aki szintén érintett a korrupciós botrányban, és erről a későbbiekben még részletesebben ír az anyag – úgy határozott, hogy megkezdődhet Dilma Rousseff elnök ellen az **impeachment-eljárás**, amelyre Brazília történetében korábban csupán egyetlen alkalommal került sor, a korrupciós vádakkal gyanúsított Fernando Collor de Mello elnök esetében. Cunha saját érintettsége miatt sokáig halogatta a döntést, azonban a számvevőszéki vizsgálat eredménye miatt nem húzhatta tovább az időt. Néhány nappal később **Michel Temer** – akkor még **alelnökként** – nyílt levélben vonta meg bizalmát az elnöktől, amelynek azért is volt kiemelt jelentősége, mert Temer a legjelentősebb koalíciós partner, a PMDB (Brazil Demokratikus Mozgalom Pártja) képviselője. A helyzetet tovább súlyosbította, hogy 2016. március végén a párt úgy döntött, hogy kiválik a kormányzószövetségből.¹⁷ Az impeachment-eljárásra ezt követően egy különleges bizottságnak kellett (volna) javaslatot tennie, amelynek felállítása Cunha döntése nyomán meg is kezdődött, azonban a Legfelsőbb Bíróság az elnök segítségére sietett: ítélete szerint az ellenzék által dominált bizottságot fel kell oszlatni és az alsóháznak titkos szavazás helyett nyílt voksolással kell megválasztania az új tagokat. A nyári törvényhozási szünet miatt azonban az impeachment-eljárással kapcsolatos döntéshozatal is függő kérdés maradt. A bizottsági tagokról szóló szavazásra így március közepén került sor, majd felállítását követően megkezdődtek a meghallgatások, illetve maga az értékelő vizsgálat, amely április 11-én zárult le: a bizottság 38 tagja az impeachment-eljárás megindítása mellett, míg 27-en annak ellenében szavaztak. Ezt követően került az alsóházi képviselők elé az ügy, akiknek több mint kétharmada szavazott az eljárás továbbvitele mellett.¹⁸ A per megindításáról szóló végső döntést 2016 májusában a Szenátus mondta ki: a törvényhozás felső háza 55-22 arányban úgy döntött, hogy támogatja a Rousseff elnök elmozdítását célzó alsóházi indítványt, ezzel felfüggesztve az államfőt, akinek helyét addigi alelnöke, Michel Temer (PMDB) vette át a maximum 180 napos jogi eljárás idejére.¹⁹ A 2016 júliusában kiadott szövetségi főügyészégi jelentés szerint Dilma Rousseff elnök nem követett el büncselekményt az ellene

¹⁵ <http://www.valor.com.br/international/news/4011116/fiscal-pedaling-have-impacts-statistics-and-public-accounts>

¹⁶ http://www.clacso.org.ar/megafon/megafon4_articulo1.php

¹⁷ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2016/03/30/dilma_bukasa_megmentheti_braziliat/#.VylcCuQZZal

¹⁸ <http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2016/04/21/the-real-reason-behind-the-impeachment-of-brazils-president-dilma-rousseff/>

¹⁹ <https://www.theguardian.com/world/2016/may/12/dilma-rousseff-brazil-president-impeached-senate-vote>

irányuló impeachment-eljárást megalapozó költségvetési manipulációval, az ún. „pedalada fiscal” alkalmazásával.²⁰

A 2016. áprilisi törvényhozási döntést követően Rousseff ellen végül csak augusztusban indult meg az alkotmányos vádemelési eljárás keretében a szenátusi per, amelynek második napján a rendőrség megvádolta Dilma elődjét, Brazília 2003 és 2010 közötti államfőjét, **Lula da Silvát** is. Igaz, hogy amíg Dilma ellen „csak” politikai vádakot fogalmaztak meg, Lulát – minden idők legnépszerűbb brazil elnökét – köztörvényes bűncselekmények elkövetésével gyanúsítják. A volt elnökkel szemben korrupció, pénzmosás és az igazságszolgáltatás akadályozásának vádja miatt több szálon is megkezdődött a nyomozás, s a rendőrségi vádak szerint közvetlenül érintett a „Lava Jato” botrányban. Lula azóta is tagadja a vádakot, szerinte az egész ügy egy volt szenátor vallomásán alapul, aki vádalkut kötött a hatóságokkal. Az exelnök szerint politikai ellenfelei valójában azt akarják megakadályozni, hogy 2018-ban harmadszorra is indulhasson az elnökségért.²¹ Októberben ugyanakkor a szövetségi ügyészség újabb korrupciós vádakot ismertetett Lulával szemben, aki szerintük arra használta fel elnöki befolyását, hogy az egyik legnagyobb építőipari céget, az Odebrecht SA-t kormányzati hitelekhez juttassa az állami fejlesztési bankon (BNDES) keresztül, így segítve a céget abban, hogy állami tendereket nyerhessen el Angolában. A vállalat pedig cserébe Lula unokaöccsén, Taiguara Rodrigues dos Santoson keresztül visszajuttatta az összegek bizonyos részét – összesen 9,3 millió dollárt – az elnöknek.²²

2016 augusztusának végén a brazil Szenátus 61 igen szavazattal végül úgy döntött, hogy leváltják Dilma Rousseffet a 2014. évi költségvetési adatok manipulálása miatt. A határozat értelmében így a május óta ideiglenes államfőként tevékenykedő **Michel Temer lett hivatalosan is Brazília elnöke egészen 2019. január 1-ig.**²³

2. A TEMER-KORMÁNY POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI KIHÍVÁSAI

2.1. Gazdasági reformcsomag

Az elhúzódó politikai válság mellett a belső, gazdasági eredetű problémák is nehezítették az elmúlt években, illetve nehezítik jelenleg is Brazília növekedését. Több szakértő azon az állásponton van, hogy a katonai diktatúra idején volt utoljára iparpolitikai tervezés Brazíliában, s annak hiánya miatt a brazil feldolgozóipar jelentős veszteségeket szenvedett el az elmúlt 30 évben, miközben a vezetés a nyersanyag-kitermelés ösztönzésére fókuszált. További probléma a nemzetközi versenyképesség szempontjából az **elhanyagolt infrastruktúra, a magas logisztikai költségek, az átláthatatlan adórendszer, az alacsony fokú innováció, a viszonylag drága munkaerő, az alacsony oktatási színvonal, valamint az, hogy a magas kamatlábak miatt a hazai üzleti szféra nem saját vállalataiba fektet be, hanem államkötvényekbe, míg magának az államnak a pénzügyi kapacitásai nem elégségesek egy-egy nagyberuházáshoz.** Már a Dilma ellen indított impeachment-eljárás fényében az elemzők többsége egyetértett abban, hogy nem csak a politikai, hanem a gazdasági elit megújulása is szükséges lenne ahhoz, hogy valódi változás történjen a "jövő országának" nevezett Brazíliában.²⁴

²⁰ <http://www.infolatam.com/2016/07/15/la-fiscalia-brasilena-descarta-que-los-cargos-contra-rousseff-sean-delitos/>

²¹ <http://fortune.com/2016/08/30/dilma-rousseff-impeachment-brazil/>

²² <http://www.wsi.com/articles/former-brazilian-president-lula-da-silva-faces-new-corruption-charges-1476127038>

²³ <http://www.infolatam.com/2016/08/31/el-senado-destituye-a-rousseff-y-confirma-a-temer-como-presidente-de-brasil-avance/>

²⁴ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2016/04/28/hogyan_tovabb_brazilia/#.VynKeeQZZaI

Rousseff történelmi rekordot döntő gazdasági recessziót (ugyanis az 1930-as évek óta nem húzódott el ennyire válság a dél-amerikai országban), 10% körüli inflációt és munkanélküliséget, és jelentős, a GDP körülbelül 11%-át jelentő költségvetési hiányt hagyott maga után. A **Temer-kormány elsődleges feladatákként ennek a hiánynak a lefaragását célozta meg**, elsősorban a nyugdíjreform kilátásba helyezésével. Pénzügyminiszternek Henrique Meirellest neveztek ki, így a kiigazító csomag kidolgozása elsősorban az ő feladata lett. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy 2016 decemberében a Dilma által kinevezett Joaquim Levy pénzügyminiszternek azért kellett távoznia a tárca éléről, mert népszerűtlen volt az elkerülhetetlen költségvetési megszorítások miatt. Meirelles szerint a gazdasági recesszióból való kilábalás érdekében a brazil kormánynak népszerűtlen intézkedéseket kell keresztülvinnie: „nem szabad alábecsülni a jelenlegi helyzetet, amellyel szemben energikusan, teljes költségvetési kiigazítással és növekedést támogató reformokkal kell fellépni” – nyilatkozta még 2015-ben a pénzügyi tárca vezetője. Meirelles Dilma elődje, Luiz Inácio „Lula” da Silva elnöksége (2003-2010) idején vezette a brazil jegybankot (BCB), helyét 2011. január 1-jével Alexandre Tombini közgazdász vette át, akit azonban szinte azonnal menesztettek az új ideiglenes kormány beiktatásakor. Később Meirelles bejelentette, hogy a BCB élére Ilan Goldfajnt jelöli, aki 2000 és 2003 között gazdaságpolitikáért felelős igazgatóként dolgozott a BCB-nél, az elmúlt években pedig a legnagyobb brazil kereskedelmi bank, az Itaú Unibanco vezető közgazdája volt. A The Wall Street Journal szerint mind Goldfajn, mind Meirelles az úgynevezett háromlábú megközelítés híve: vagyis a visszafogott kormányzati költségek, szoros inflációs cél és szabadon lebegő árfolyam hármását támogatják recesszió idején. Meirelles továbbá előrevetítette az alkotmány módosítását is, amely „technikai függetlenséget” biztosítana a jegybank számára, bár hangsúlyozta, hogy ez „nem jelent teljes függetlenséget”, mivel a jegybank tevékenységét a pénzügyminisztérium felügyeli. A BCB a gyakorlatban egyébként évek óta működési autonómiát élvez.

A **költségvetési megszorítások részeként** Temer a minisztériumok számát 23-ról 10-re csökkentette, így a kormánytagok száma is kevesebb lett, míg az állami alkalmazottaké 4 000 fővel csökkent. A minisztériumi összevonások miatt igen sok hazai és nemzetközi kritika érte a kormányt. Temer ekkor úgy nyilatkozott, hogy azért is hajlandó a népszerűtlen intézkedések meghozatalára, mivel nem áll szándékában indulni a 2018. évi elnökválasztáson. Beiktatási beszédében azonban ígéretet tett arra, hogy a legszegényebbeknek folyósított támogatásokat nem csökkentik, s rövid távon adóemelésre sem kell számítani. Liberális közgazdászok üdvözölték a Temer és kormánya által előrevetített reformokat, míg a baloldal visszalépésként értékelte a tervezett változásokat. Több forrás szerint aggodalomra adhat okot Dilma eltávolítása a korrupciós botrány részleteinek további feltárásának folyamatából: Rousseff mindvégig segítette a Petrobras-t érintő pénzmosással kapcsolatos nyomozást, amelybe a Munkáspárt mellett Temer pártjának, a PMDB-nek a politikusai közül is többen belebuktak.²⁵

²⁵ <http://www.theguardian.com/world/2016/may/20/brazil-rightwing-government-michel-temer>
<http://www.forbes.com/sites/shannonsims/2016/05/12/brazils-new-president-michel-temer-fills-cabinet-with-only-men/#3f7cbe2240c6>
<http://www.forbes.com/sites/shannonsims/2016/04/20/the-hilarious-feminist-backlash-to-brazils-impeachment-fallout/#13dce40b59fa>
<http://www.infolatam.com/2015/11/12/ex-iefe-banco-central-brasil-meirelles-dice-no-ha-sido-invitado-a-liderar-hacienda/>
<http://www.elmundo.es/internacional/2016/05/22/57420853468aebcf098b45a5.html>
<http://www.ambito.com/840157-gobierno-de-temer-nego-tener-previsto-subir-impuestos>

A költségvetési hiány visszafogásának elsődleges kulcsterülete a **nyugdíjrendszer átalakítása**.²⁶ A Nemzetközi Valutaalap (IMF) számításai szerint a jelenlegi állapot fenntartása esetén a brazil állam nyugdíjkiadásai 2050-re a GDP 26%-át tennék ki. Egyes számítások szerint az államháztartási hiány 97%-áért a nyugdíjkifizetések a felelősek, így a rendszer gyors átalakításától várják a költségvetési helyzet javulását. A lakosság körében igen népszerűtlen kiigazító intézkedések között szerepel például, hogy a nyugdíjkorhatár a nők és a férfiak esetében is 65 évre emelkedne (a jelenlegi rendszerben a nők 45, a férfiak 50 éves korukban vonulhatnak nyugdíjba), valamint az aktív évek minimális számát a korábbi 25-ről 49-re kívánják emelni.²⁷ A demográfiai trendek is erősítik a kormány elhatározását: 2060-ra 260%-kal fog növekedni a nyugdíjas korúak száma, míg a gazdaságilag aktív népesség aránya közel 7%-kal fog csökkenni, miközben a nyugdíjak kifizetése már jelenleg is a költségvetési bevételek 45%-át emészt fel. A nyugdíjreformról szóló törvényhozási döntés egyelőre azonban késik, és a **korrupciós botrány újabb hulláma** miatt további késedelem is várható.²⁸ Egyre inkább úgy tűnik, hogy Temer kormányát is megbéníthatja a Petrobras-zal kapcsolatos korrupciós nyomozás, ugyanis a Legfőbb Bíróság vizsgálatában már több mint 100 jelenlegi és volt politikus érintett, köztük a kabinet tagjainak harmada, Temer kabinetvezetője, a szálak pedig egészen 1985-ig nyúlnak vissza.

Meg kell jegyezni azt is, hogy az elmúlt, kevesebb mint egy évben a Temer-kormánynak sikerült elfogadtatni azt az alkotmánymódosítást, amely a következő 10 évre vonatkozóan 20-ról 15%-ra csökkenti a kormányzati kiadások GDP-hez viszonyított arányát, ez azonban a nyugdíjreform végrehajtása nélkül nem lesz megvalósítható.²⁹ A megszorítások és a munkaerőpiac rugalmatlanságának megszüntetését célzó munkaügyi reform viszont újabb szociális feszültségekhez vezetett.

2.2. Végtelen történet: egyre szövevényesebb a korrupciós botrány

10 nap hivatalban töltött idő után Temer megbízott kormányát is utolérte a **Petrobras-botrány**, aminek következtében meg is kellett válnia tervezési miniszterétől, Romero Jucától.³⁰ A Folha de S. Paulo nevű napilap szivárogtatta ki annak a 2016. márciusi beszélgetésnek a hangfelvételét, amelyen Jucá arról tárgyal a Petrobras-hoz tartozó gázz szállító cég, a Transpetro volt elnökével, Sergio Machadóval, hogy hogyan lehetne akadályozni az állami olajvállalat ügyében folyó rendőrségi nyomozást. Jucá elismerte a felvétel valódiságát, de azzal védekezik, hogy a napilap kiragadott egy részt a beszélgetés kontextusából, majd félremagyarázta azt. Bár Jucá meg akarta tartani hivatalát, Temer a bizalmasának számító miniszter menesztéséről döntött, annak ellenére, hogy Jucára kulcsfiguraként tekintettek a brazil gazdaság újjáélesztését célzó reformok tervezett keresztülvitelében. Másnap több ezren kezdtek tüntetésbe a dél-brazíliai Porto Alegre kikötővárosban, hogy tiltakozzanak Michel Temer és kormánya ellen. Néhány héttel később a transzparenciáért felelős miniszter vált érintetté a botrányban: őt is a Petrobras-ügyben folyó

²⁶ <http://www.as-coa.org/articles/weekly-chart-burden-brazils-pensions>

²⁷ Nem pusztán a nyugdíjkorhatár emelése, hanem az aktív évek számának 25-ről 49-re növelése is ellenérzéseket váltott ki a lakosság körében. A javaslat szerint a munkavállaló csak akkor lesz jogosult a teljes nyugdíjára, ha az aktív éveinek száma eléri a 49-et. 25 év munkaviszony után a munkavállaló a nyugdíjösszeg 51%-át kaphatja, majd az évek múlásával arányosan növekszik az összeg.

<https://www.bloomberg.com/politics/articles/2017-01-23/brazil-government-rules-out-changes-to-pension-reform-plan> és <http://plus55.com/brazil-politics/2017/05/brazil-pension-reform-myths>

²⁸ <http://www.reuters.com/article/us-brazil-politics-pensions-idUSKCN18B2ER>

²⁹ https://www.omfif.org/analysis/commentary/2017/april/brazil-scandal-paralyses-reform-agenda/?utm_source=OMFIFupdate

³⁰ <http://www.infolatam.com/2016/05/23/brasil-michel-temer-afrenta-la-primera-dimision-de-un-ministro-por-corrupcion/>

nyomozás hátráltatásával vádolták meg.³¹ 2016 júniusában pedig Dilma Rousseffet idézték be tanúként a botrány ügyében, igaz, lehetőséget kapott arra, hogy személyes megjelenés helyett írásban válaszoljon azokra a kérdésekre, amelyek a **Marcelo Odebrecht** elleni eljárás kapcsán merültek fel. Odebrecht a korrupciós botrány egyik kulcsfigurája, akit 20 évig tartó börtönbüntetésre ítélték. Egyik vallomásában azt mondta a hatóságoknak, hogy 2014-ben Dilma Rousseff arra kérte, utaljon át 12 millió realt a kampányfőnökei, valamint a Munkáspárt egyes tagjai és Michel Temer alelnök számára.³² A Legfelsőbb Választási Bíróság 2017 júniusában zárta le az ezzel kapcsolatos vizsgálatot, felmentve Temert – és így Rousseffet is – az illegális kampányfinanszírozás vádjától azzal az indoklással, miszerint nem találtak eléggé meggyőzőnek a bizonyítékokat, köztük 77 olyan tanú vallomását, akik egyben a Petrobras-per vádlottjai voltak, de már vádalkut kötöttek.^{33,34}

2016 októberében újabb magas rangú politikust ért vád a korrupciós nyomozásban: **Eduardo Cunha**, a képviselőház korábbi elnökét érte utol az igazságszolgáltatás. Cunha a vádak szerint 5 millió dollár kenőpénzt kapott, amelyet svájci bankokban helyezett el. Bár ő maga tagadta a vádakot, a svájci ügyészség bebizonyította, hogy valóban léteznek a bankszámlák. A Brazil Demokratikus Mozgalom Párt politikusát már ezt megelőzően megfosztották a mandátumától, és külön érdekesség, hogy Cunha volt a Rousseff ellen indított impeachment-eljárás legfőbb szorgalmazója, ami kapcsán úgy nyilatkozott, hogy: „Büszke vagyok rá, hogy segíthettem Brazíliának megszabadulni az egyik legkorruptabb kormányától”. Amikor azonban a Dilma Rousseff elleni vizsgálatot elindították, Cunha már vizsgálta az ügyészség korrupció gyanújával. Így ez a botrány is erősen megrázta a brazil belpolitikát. A feltételezések szerint ugyanis Cunha olyan információk birtokában lehet, amellyel még nagyon sok prominens politikust le tudna buktatni.³⁵

Ezzel egyidejűleg tartották tavaly a **helyhatósági választások** második fordulóját, melynek egyértelmű nyertese a neve ellenére a jobbközéphez tartozó Brazil Szociáldemokrata Párt (PSDB) lett, amelynek országos vezetője, **Aécio Neves** szenátor Dilma Rousseff kihívója volt a 2014. évi elnökválasztás során. Emellett a PSDB a jelenlegi elnök, Michel Temer fő szövetségese, ám nemrég Nevesről ugyancsak kiderült, hogy érintett lehet a korrupciós botrányban. Elemzők szerint a választási eredmények jobboldali fordulatot („kék hullám”) jelentenek a dél-amerikai ország politikai életében, véget vetve a Munkáspárt 13 éves teljhatalmának.³⁶ A Munkáspárt hitelét később tovább rontotta, hogy 2017 márciusában bűnösnek találták Lula da Silva ex-elnök egyik korábbi kabinetfőnökét, **José Dirceu** –akit ebben a pozícióban egyébként Dilma Rousseff váltott 2005-ben – az Apolo Tubulars cég javára elkövetett csalás vádjában. A bíró szerint cáfolhatatlan bizonyítékok támasztják alá, hogy Dirceu tevélegesen részt vett abban a korrupciós ügyletben, amely alvállalkozói szerződésekhez segítette a céget a Petrobras által kiírt tenderekben. A közvetítésért cserébe az ex-kabinetfőnök körülbelül 670 ezer dollárt kapott. A 71 éves Dirceu 2013 óta házi őrizet

³¹ <http://money.cnn.com/2016/06/01/news/economy/brazil-recession-economy/index.html>

³² <http://en.mercopress.com/2016/06/13/rousseff-called-as-a-defense-witness-over-the-petrobras-corruption-scandal>

³³ <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-40167598>

³⁴ <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/10/brazilian-court-dismisses-corruption-case-against-president-michel-temer>

³⁵ <http://www.wsi.com/articles/brazils-former-house-speaker-eduardo-cunha-arrested-in-corruption-investigation-1476895613> és

<http://www.infolatam.com/2016/10/20/posible-delacion-de-cunha-mantiene-en-vilo-a-clase-politica-brasilena/>

³⁶ http://internacional.elpais.com/internacional/2016/10/31/america/1477939939_864840.html?id_externo_rsoc=TW_AM_CM

alatt áll, és mivel korábban már más korrupciós ügyben is bűnösnek találták, a halmozott büntetése meghaladja a 30 évet.³⁷

A jelenlegi kormány szempontjából kiemelt fordulat következett be 2017 májusában, ami miatt akár elődje sorsára is juthat **Temer elnök. A Petrobras botrányral összefüggésben** vesztegetéssel vádolják Temert egy felvett tanúvallomás alapján, amelyet egy befolyásos brazil üzletember, Joesley Batista, a JBS SA húsipari vállalat elnöke tett a vádalkut követően. Az O Globo brazil napilap információi szerint az államfő azt akarta elérni, hogy Eduardo Cunha, a parlament alsóházának korábbi elnöke – akit 15 év szabadságvesztésre ítélték – ne tegyen rá nézve terhelő vallomást, és bár erről hangfelvétel is készült, a brazil elnök tagadja a vádakat. Több elemző úgy véli, hogy Temer Rousseffhez hasonlóan ugyancsak impeachment-eljárás elé nézhet. Koalíciós partnerei is távolodnak tőle és a várt gazdasági reformok továbbra sem haladnak. A hangfelvételt épp egy nappal azelőtt hozták nyilvánosságra, hogy az államkasszájának dollármilliárdokat spóroló nyugdíjreform törvényhozási szavazás elé került volna. Az elnök körüli botrány híre a piacokat is megrázta: a nagyobb brazil pénzügyi vállalatok – mint például az Itaú Unibanco vagy a Banco Bradesco – egy nap alatt 12%-ot veszítettek értékükből.

A JBS-val kapcsolatos fejlemények miatt a rendőrség a Kocsimosó-művelet mellett elindította a **Bullish-műveletet**³⁸ is, amely nevét egy tőzsdei szakkifejezés (bullish/bika piac) után kapta, mivel a vesztegetéssel szerzett előnyöknek köszönhetően a cég részvényei felértékelődtek. A Bullish-nyomozás azonban kiterjed az állami fejlesztési bankra, a BNDES-re is, ugyanis az folyósította a Petrobras működéséhez szükséges hiteleket az elmúlt évek során. A több mint 191 milliárdos hitelportfoliót kezelő BNDES vezérigazgatója, a nyomozásban érintett Maria Silvia Bastos már le is mondott tisztségéről.

Temer az egyre erősödő tüntetések ellenére sem kíván lemondani elnöki tisztségéről, sőt felkérte a katonaságot a rend helyreállítására. A demonstrálók nem csupán a korrupciós ügy miatt vonultak az utcákra – becslések szerint Temer és két elődje, Dilma Rousseff és Lula da Silva ex-elnökök összesen 80 millió dollár kenőpénzben részesülhettek az elmúlt 14 évben –, hanem a bevezetésre váró gazdasági reformok ellen is tiltakoztak.³⁹ Temer esetleges leváltását követően nem írnának ki időközi választásokat, hanem a törvényhozás választana ideiglenes elnököt.

3. JÖVŐBELI KILÁTÁSOK

3.1. Gazdasági következmények

A korrupciós botrány legutóbbi fejleményének egyik első komoly **következménye** az volt, hogy a **Moody's nemzetközi hitelminősítő** május 26-án **stabilról negatívra** változtatta az ország **befektetői besorolását**. A Moody's szerint a politikai botrány – és az elnökkel szembeni impeachment-eljárás lehetősége – veszélyezteti az ország recesszióból való kilábalását, ezenkívül a 2016 augusztusa óta hatalmon lévő Temer által kezdeményezett gazdasági reformok is veszélybe kerülnek emiatt. A hitelminősítő szerint a brazil gazdaság már éppen kezdett stabilizálódni, az újabb politikai botrány

³⁷ <http://www.americaeconomia.com/politica-sociedad/politica/ex-hombre-fuerte-del-gobierno-brasileno-es-condenado-once-anos-de-prision>

³⁸ http://www.meatpoultrv.com/articles/news_home/Business/2017/05/Brazil_federal_police_to_inves.aspx?ID=%7B723BEAC7-9225-46F8-8417-3E6D4785F336%7D&cck=1

³⁹ https://www.omfif.org/analysis/commentary/2017/may/temers-progress-shaken-by-new-scandal/?utm_source=OMFIFupdate

<http://www.bbc.com/news/world-latin-america-40007675>

<http://www.americaeconomia.com/politica-sociedad/politica/michel-temer-lula-da-silva-y-dilma-rousseff-habrian-recibido-mas-de-us80m>

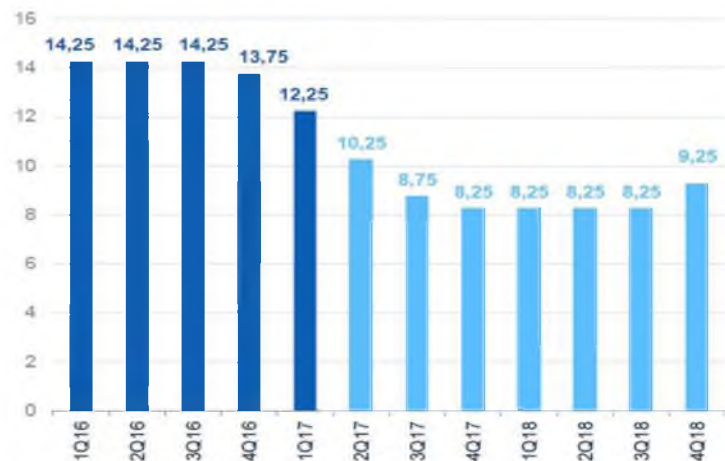
azonban súlyosan visszavetheti az ország gazdasági növekedésére vonatkozó kilátásokat.⁴⁰ Bár Temer többször is úgy nyilatkozott, hogy nem kíván indulni a 2018. évi elnökválasztáson, pártjának egyik legfontosabb napirendi pontja továbbra is az lesz, hogy az ország gazdaságát újra növekedési pályára állítsa és megszüntesse az évek óta tartó recessziós állapotot.⁴¹

Az Economist Intelligence Unit (EIU) májusi előrejelzése szerint a jegybank a jelenlegi, **10,25%-ról**⁴² 2017 folyamán akár **9%-ra**⁴³ is mérsékelheti a **Selic referencia-kamatlábát**. Mindezt az **alacsony infláció** és a **gyenge gazdasági teljesítmény** teszi lehetővé.⁴⁴

Az **inflációval** kapcsolatban az EIU arra számít, hogy a jegybank a későbbiekben sokkal inkább ügyelni fog az inflációs cél betartására, mint ahogyan azt az eddigiek során tette, és a 2017-2021-es időszakra vonatkozóan teljesíteni is tudja a 4,5%-os inflációs célt.⁴⁵ Az infláció folyamatosan csökken, március közepén 4,7% volt, amelyre több éve nem volt példa. Szakértők szerint azonban az **éves infláció egészen 4,2%-ig is mérséklődhet** év végére.⁴⁶

A **brazil államadósság** 2016-ban elérte a **GDP 70%-át**, amely az elégtelen költségvetési fegyelemből következett, de ugyanúgy Dilma Rousseff exelnök korrupcióval átitatott intézkedései is hozzájárultak a kedvezőtlen adatokhoz. Ami a külkereskedelmet illeti, a recesszió és a gyenge valuta (real) együttesen importcsökkenéshez, illetve az export növekedéséhez vezettek. A politikai reformok sikeressége azonban a hazai kereslet növekedésén keresztül a jövőben élénkítheti a kereskedelmet (így csökkentve a külkereskedelmi mérleg többletét), illetve fellendülhetnek a befektetések is.⁴⁷

Policy interest rate: SELIC
(end-of period; forecast from 2Q17 on)

⁴⁰ <https://www.ft.com/content/984b2e23-967b-3b37-aeff-dff2c75c09c2>

⁴¹ <https://www.ft.com/content/2cd0a8d6-3ec0-11e7-9d56-25f963e998b2>

⁴² <https://www.bcb.gov.br/en/#!/home>

⁴³ A BBVA Research előrejelzése szerint akár 8,25%-ra is csökkentheti a jegybank a kamatot 2017 év végéig, ami rekord alacsonynak számítana. <https://www.bbvarresearch.com/en/publicaciones/presentation-brazil-economic-outlook-second-quarter-2017/>

⁴⁴ BMI Research. Country Risk Report, Includes 10-year forecast to 2026. pp. 3.

⁴⁵ Economist Intelligence Unit, Country Report, Brazil (May).

⁴⁶ BMI Research. Country Risk Report, Includes 10-year forecast to 2026. pp. 8.

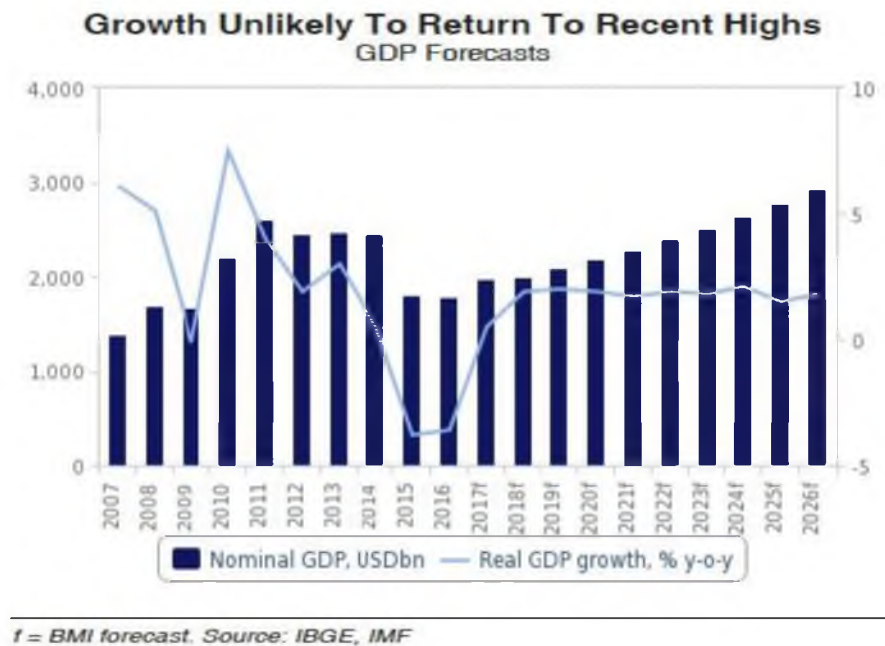
⁴⁷ Economist Intelligence Unit, Country Report, Brazil (May).

A brazil gazdaság fellendülése elé azonban akadályt gördíthet a jelenlegi elnököt érintő korrupciós botrány, valamint az USA és Kína gazdasági növekedésében bekövetkező lassulás is.⁴⁸ Az előrejelzések szerint **2017 végére a brazil GDP-növekedés 0,5%-os lesz, míg 2018 és 2021 között átlagosan évi 2%-kal bővülhet a gazdaság.** A reál GDP azonban csak 2021-re éri el ugyanazt a szintet, mint amelyen a recessziót megelőző időszakban volt.⁴⁹ Mindez rendkívül üdvös lenne a dél-amerikai ország számára, ugyanis Brazília gazdasága 2016-ban 3,6%-kal zsugorodott.⁵⁰

2015-2016-ban a befektetések 25%-kal estek vissza, elemzők szerint azonban a helyzet lassú ütemben konszolidálódhat. A brazil valuta (BRL) további

gyengülésére lehet majd számítani, amelynek háttérében a világgazdaságban zajló, vagyis külső hatások állhatnak. Kérdéses az is, hogy a Déli Közös Piac (Mercado Común del Sur – Mercosur) és az Európai Unió közötti **szabadkereskedelmi megállapodásról** szóló tárgyalások hogyan haladnak majd.⁵¹

A gazdaság talpra állítását azonban számos tényező, így az alacsony infláció, a lazább monetáris politika, a javuló külkereskedelmi cserearányok, az alacsony pénzügyi kockázatok, valamint a Temer-adminisztráció által megkezdett reformfolyamat is segíti.⁵²

Fő gazdasági mutatók	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Reál GDP-növekedés (%)	-3,6	0,5	2,0	2,2	2,2	2,3
Infláció (éves átlag, %)	8,6	4,3	4,5	4,7	4,5	4,1
Államháztartási egyenleg	-6,4	-7,7	-5,9	-5,2	-4,5	-4,6
Folyó fizetési mérleg (GDP-arányosan)	-1,3	-1,3	-2,3	-2,8	-3,1	-3,5
Selic referencia-kamatláb (éves átlag, %)	14,1	10,6	9,0	9,0	9,0	9,0
BRL-USD árfolyam (átlag)	3.49	3.19	3.39	3.54	3.67	3.81

2. ábra: Az EIU 2017. májusi becslései a brazil gazdaság egyes mutatóiról

⁴⁸ Kockázati tényező még a brazil fejlődést tekintve az Egyesült Államok monetáris politikai normalizációja, továbbá a kínai befektetések alakulása. <https://www.bbvaresearch.com/en/publicaciones/presentation-brazil-economic-outlook-second-quarter-2017/>

⁴⁹ Economist Intelligence Unit, Country Report, Brazil (May).

⁵⁰ https://www.omfif.org/analysis/commentary/2017/may/temers-progress-shaken-by-new-scandal/?utm_source=OMFIFupdate

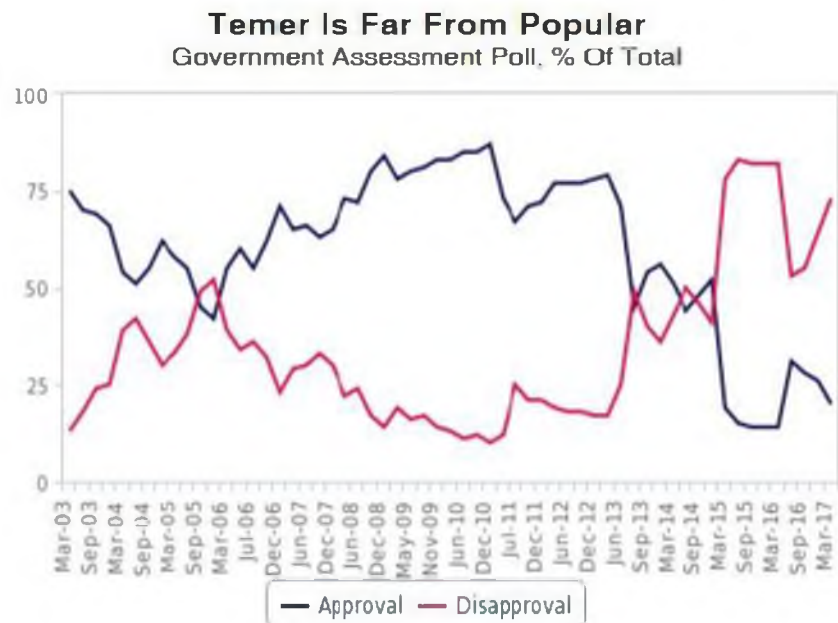
⁵¹ Economist Intelligence Unit, Country Report, Brazil (May).

⁵² <https://www.bbvaresearch.com/en/publicaciones/presentation-brazil-economic-outlook-second-quarter-2017/>

3.2. Merre tovább a politikában?

Ami a **politikai kilátásokat** illeti, a **2018. évi elnökválasztásnak** több esélyese is van, köztük például **Luiz Inácio „Lula” da Silva** exelnök is. Lula népszerűsége leginkább a szegények között töretlen, így Brazília szegényebb régiói minden bizonnyal támogatnák az exelnököt, ha indulhatna a jövő évi választáson, mivel azonban Lula neve is belekeveredett a korrupciós botrányba, ez kérdésessé teszi részvételét.⁵³ Lula népszerűségével ellentétben **Michel Temer** elnök hazájában rendkívül népszerűtlen politikus, melyet a vesztegetési botrány csak tovább fokozott. Temer azonban Lulával ellentétben hamar egyértelműsítette, hogy nem kíván indulni a jövő évi választásokon.⁵⁴

Az elnökválasztás további jelöltjei között említhető **Aécio Neves, José Serra** és **Geraldo Alckmin** (PSDB), azonban ők szintén érintettek a Petrobras-botrányban, így az ő jelöltségük sem biztos egyelőre. Velük ellentétben **João Doria**, São Paulo város polgármesterének népszerűsége folyamatosan növekszik, és a nevét eddig nem hozták összefüggésbe a botrányokkal.

A Lulát és Dilmát is támogató Munkáspárt berkeiben szakértők szerint „teljes a káosz”, az egyetlen potenciális jelölt a már korábban korrupcióval megvádolt Lula da Silva.⁵⁵ A 2018 végén tartandó elnökválasztás esélyesei között felmerült még **Mariana Silva** egykori környezetvédelmi miniszter, **José Serra** ex-külgügyminiszter (2016-2017), valamint **Sérgio Moro** szövetségi bíró neve is.⁵⁶ Az EIU előrejelzése szerint a 2019 januárjától elnöki pozíciót betöltő vezetőt a jobbközép Brazil Szociáldemokrata Párt adja majd, ami lehetővé teszi a Temer által megkezdett reformok folytatását.⁵⁷

Szakértők szerint a legfontosabb kérdés az, hogy a **reformok „túlélik-e”** a Temer-adminisztrációt, illetve az egyre duzzadó politikai botrányt.⁵⁸ Fennáll ugyanis annak a veszélye, hogy a Lava Jato a közeljövőben hosszú hetekre vagy hónapokra megbénítja a brazil politikai és közéletet.⁵⁹ Az elnök a Folha de S. Paulo című újságnak adott interjújában elmondta, hogy a vádemelés ellenére sem fog lemondani az elnöki posztról. Azonban, ha **impeachment-eljárásra** kerülne sor, akkor a brazil törvényhozás ideiglenes elnököt jelöl majd ki, aki kitölti Temer 2018-ig tartó mandátumát. Elemzők

⁵³ Economist Intelligence Unit, Country Report, Brazil (May).

⁵⁴ <http://www.bbc.com/news/world-latin-america-40081859>

⁵⁵ Economist Intelligence Unit, Country Report, Brazil (May).

⁵⁶ <http://www.americasquarterly.org/content/10-candidates-who-could-become-brazils-next-president>

⁵⁷ Economist Intelligence Unit, Country Report, Brazil (May).

⁵⁸ <https://www.ft.com/content/2cd0a8d6-3ec0-11e7-9d56-25f963e998b2>

⁵⁹ https://www.omfif.org/analysis/commentary/2017/may/temers-progress-shaken-by-new-scandal/?utm_source=OMFIFupdate

szerint az ideiglenes vezető valószínűleg ugyanazokkal a szakemberekkel dolgozna együtt, mint jelenleg Temer, így feltehetőleg **Henrique Meirelles** pénzügyminiszter, valamint a brazil jegybank elnöke, **Ilan Goldfajn** pozíciója sem lenne veszélyben.⁶⁰ Mindez pedig azt jelentené, hogy a megkezdett reformfolyamatok folytatódhatnának. Ugyanakkor, azt is figyelembe kell venni, hogy az új kormány kénytelen lesz szembenézni a brazil belpolitikai rendszerből fakadó kihívásokkal, így például a kormányozhatóság kérdésével, valamint a pártok közötti szövetségi rendszerek fenntartásával, amelyek mind akadályokat gördíthetnek a reformok és a gazdaság talpra állítása elé.

⁶⁰ <https://www.ft.com/content/2cd0a8d6-3ec0-11e7-9d56-25f963e998b2>